

«ГРІХ» ВИННИЧЕНКА, ОДЕСЬКА ТЕАТРАЛЬНА СЦЕНА ТА ЛІТЕРАТУРНИЙ МУЗЕЙ

Невимовну гордість і захоплення викликає відвідування Золотої зали Одеського державного літературного музею, майже половина якої присвячена нашим землякам – корифеям українського театру: Тобілевичу, Садовському, Саксаганському та Кропивницькому. Чого варті парадні музейні сходи та зали колишнього палацу князів Гагаріних, виноградні їдальні, авангардне архітектурно-художнє вирішення оформлення експозиції, яке очолював київський художник-монументаліст Анатолій Гайдамака. А розуміння того, що саме з естради головної зали звучали голоси Марка Кропивницького і Марії Заньковецької, надає вагомості цим відвідинам і спонукає до пошуків у 23 інших залах музею відомих літераторів-краян, і не без результатів.

Так, у центрі чотирнадцятої зали, яка оповідає нам про драматургію, театр і кіно у 20 – 30-х роках минулого століття, нещодавно (за часів незалежності України) з'явився унікальний рукопис. Це перша театральна кореспонденція Івана Микитенка на прем'єру вистави «Гріх» за п'єсою Володимира Винниченка. До речі, остання була написана рівно 100 років тому під свіжими враженнями письменника від подій Української революції у період його вимушених «політичних канікул» на хуторі Княжа Гора біля Канева. Прем'єра вистави відбулася у березні 1926 році в Одеському державному театрі драми (тепер Одеський академічний український музично-драматичний театр ім. Василя Василька) у постановці Михайла Тінського з творчим тандемом, який на той час вже став доволі відомим. У головній ролі Марії Ляшківської виступила 28-річна Наталія Ужвій, а у ролі її подруги Ніни – 24-річна Леся Костянтинівна Кропивницька, онука Марка Лукича (у ролі підполковника Сталинського – Генріх Осташевський). За словами молодого Івана Кіндратовича, що обіймав посаду завіта цього театру, «вистава користувалася великим успіхом і давала повні збори». А з точки зору сьогодення – винниченківський образ жорстокого і підступного жандарма, який народився у передреволюційний час, став пророчим для згодом утвердженого «советського» ладу з великою кількістю людських трагедій.

Рік одеської прем'єри – це і перший рік перебування в Одесі ще юного і в той же час відомого театрала Юрія Яновського, художнього редактора Одеської кінофабрики та автора новели «Голлівуд» цього ж року. Він не міг не відвідати цієї вистави, на жаль, свідчень про це поки що не виявлено, і тим самим розширити коло наших земляків, пов'язаних із одеською Мельпоменою.

Загальновідомою стала перша постановка п'єси «Гріх» київським Молодим театром Леся Курбаса у лютому 1919 року (у головних ролях – Поліна Самійленко і Семен Семдор). А ось про другу, менш відому, нам повідомив київський дослідник Петро Кравчук у розвідці «Драматургія Володимира Винниченка у сценічній інтерпретації Гната Юри». Вона

відбулася у січні 1920 року під час відкриття першого театрального сезону Нового українського драматичного театру ім. Івана Франка у Вінниці (нині Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка у Києві), який очолював наш підліснянець. Гнат Петрович, окрім режисури, виконав і головну чоловічу роль у драмі – підполковника Сталинського. До того ж, протягом невеликого часу, Гнат Юра поставив ще шість п'єс Володимира Винниченка.

На початку 20-х років ХХ століття п'єса «Гріх» була дуже популярною і ставилася вона у багатьох театрах країни. До неї знов повернулися тільки у 1989 році, а на малій батьківщині її побачили у 1992 році. Прем'єра вистави відбулася 24 листопада на сцені українського музично-драматичного театру ім. М. Л. Кропивницького у постановці Миколи Горохова (головні ролі: Марія Ляшківська – Наталія Іванчук, Ніна та Сталинський – Галина Романюк та Анатолій Романюк). Єдиною хто відгукнувся на цю подію була газета «Народне слово», яка на першій шпальті свіжого номера розмістила фоторепортаж Ігоря Демчука. У 1991 році на екрани вийшов двосерійний художній фільм «Гріх» за мотивами п'єси Володимира Винниченка. Головні ролі в ньому зіграли відомі актори – Наталія Єгорова та Богдан Ступка (постановка Олега Бійми). Ця вишукана стрічка широко представлена у мережі і доступна для вільного перегляду одного із перших українських фільмів із поверненим ім'ям.

Із початком курортного сезону, побачивши уже відомі визначні місця Одеси, не забудьте відвідати і літературний музей на початку Ланжеронівської вулиці біля Саду скульптур. Цим ви відкриєте для себе творчий котел як вище названих земляків, так і не згаданих, як-то Юрія Олеші, Сави Голованівського тощо.

**Павло РИБАЛКО,
головний зберігач фондів**

